

I. V. Balagura

Development Prospects of the Abstract Data Base «Ukrainika Naukova» and Abstract Journal «Dzherelo»

In the article the evaluation criteria for the abstract resources are analyzed; some international abstract resources are presented, the main tendencies of their development are defined. On the basis of analysis, some recommendations on improving the abstract data base «Ukrainika Naukova» and the abstract journal «Dzherelo» are suggested.

Key words: abstract data base, abstract information, software, abstract journal «Dzherelo», abstract data base «Ukrainika Naukova», AJ VINITI, abstract resource «Scopus».

УДК 002.1-028.14:004.6]:37

I. Й. Коваленко,

зав. відділу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

**РЕФЕРАТИВНА ІНФОРМАЦІЯ З ПИТАНЬ ПЕДАГОГІКИ І
ПСИХОЛОГІЇ У ЗАДОВОЛЕННІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОТРЕБ ОСВІТЯН**

Розглянуто значення галузевої реферативної бази даних із проблем педагогіки, психології та освіти, створеної кооперативними зусиллями освітянських бібліотек мережі Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України та Національної академії педагогічних наук України.

Ключові слова: *інформаційні технології, реферативна інформація, інформаційні ресурси, галузева реферативна база даних, освітянські бібліотеки.*

Постановка проблеми. Сьогодні інформаційні технології впроваджуються в наукову роботу всіх ланок освітніх інституцій. Завдяки розвитку корпоративних бібліотечних систем з'явилася можливість забезпечити користувачів новими видами інформаційних продуктів і послуг, створених за допомогою об'єднання інформаційних ресурсів бібліотек. До таких продуктів можна віднести, насамперед, реферативні бази даних (РБД), які є джерелом наукових досліджень. Найуспішнішим прикладом корпоративної діяльності бібліотек, інформаційних центрів, наукових установ, навчальних закладів, видавництва та видавничих організацій тощо є загальнодержавна реферативна база даних «Україніка наукова», створена Національною бібліотекою України

імені В. І. Вернадського (НБУВ) за участі Інституту проблем реєстрації інформації (ІПРІ) НАН України й призначена як для інформаційного обслуговування вчених України, так і для представлення української науки у світовому інформаційному просторі.

За умов швидкого зростання кількості інформації постає необхідність удосконалення інформаційно-реферативного забезпечення шляхом кооперативної співпраці.

Аналіз наукових досліджень. Концепцію побудови національної системи реферування, що ґрунтується на поєднанні принципів розподіленого аналітико-синтетичного опрацювання потоку вітчизняних наукових видань суб'єктами системи документальних комунікацій і централізованого формування загальнодержавної реферативної бази даних, розглянуто в монографії М. Сороки [7]. Процес створення національної системи реферативної інформації в Україні досліджується у працях вітчизняних фахівців: Л. Костенко, Н. Зайченко, І. Коханової. Питанню координації взаємодії бібліотек у створенні реферативного ресурсу присвячені роботи Н. Васильченко [1], В. Ільганаєвої [3], О. Мар'їної [5], М. Сороки [6] та інших.

Мета статті – проаналізувати аспекти інформаційно-реферативного забезпечення педагогічної освіти, науки і практики, залучення до кооперативної співпраці освітянських бібліотек.

Основна частина. Реферативний напрям системи інформаційного забезпечення фахових потреб науковців і практиків освітянської галузі України, у межах якого працює Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського (ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського) із кінця 2006 р., розпочався в рамках науково-дослідної роботи (НДР) «Науково-інформаційне забезпечення освітянської галузі України» (наук. керівники – канд. іст. наук В. Лутовинова, канд. іст. наук Т. Добко). З метою надання методичної і практичної допомоги щодо реферування, у межах НДР було підготовлено практичний посібник В. Лутовинової «Реферування як процес мікроаналітичного згортання інформації» [4], в якому висвітлено сутність

аналітико-синтетичного опрацювання інформації, основні загальнонаукові методи, які використовуються під час макро- й мікроаналітичного згортання інформації, теорію, методику і практику реферування. Для забезпечення інформаційних потреб фахівців освітянської галузі реферативною інформацією про публікації з науково-методичних та науково-практичних журналів ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського проводить багатоаспектну роботу. Так, було узгоджено з ІПРІ та НБУВ і закріплено за ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського сегмент наукової періодики для реферативного опрацювання: у 2006 р. – 11 назв періодичних видань, у 2008 р. – 16, у 2009 р., у зв'язку із залученням до співпраці наукових бібліотек ВНЗ реферувалося вже 27 назв періодичних та продовжуваних видань, у 2010 р. – 35 назв, станом на 01.01.2012 р. реферується вже 38 назв періодичних та продовжуваних видань.

У новій темі НДР «Науково-методичні та організаційні засади інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики» (наук. керівник – канд. іст. наук О. Яценко), яка проводилась упродовж 2007–2011 рр., поглибилися завдання і напрями щодо реферативної діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Головною метою НДР було забезпечення педагогічної науки, освіти і практики України галузевою реферативною інформацією з питань педагогіки, психології та освіти шляхом кооперативної співпраці з мережею освітянських бібліотек. Реферативний напрям цього наукового проекту передбачає поглиблення теоретичних, науково-методологічних та організаційних засад системи інформаційно-реферативного забезпечення освітян, збільшення обсягу рефератів на наукові статті з періодичних та продовжуваних видань, оприлюднення галузевої реферативної інформації в загальнодержавній РБД «Україніка наукова», її паперовому варіанті УРЖ «Джерело» та на веб-порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Адже одна бібліотека, навіть державна, не в силах повністю забезпечити повноцінне формування реферативного сегмента в загальнодержавній реферативній базі даних «Україніка наукова». Кадрові можливості науково-реферативного відділу ДНПБ України

ім. В. О. Сухомлинського є обмеженими. За таких умов провідним напрямом збільшення обсягу реферативного ресурсу з питань педагогіки, психології та освіти є запровадження кооперації з освітянськими бібліотеками мережі Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України й Національної академії педагогічних наук України. Розвиток координації й кооперації закладає основи для інтеграції діяльності бібліотек на кооперативному рівні, який передбачає створення нових умов для представлення якісного інформаційного продукту бібліотек із використанням новітніх інформаційних технологій у контексті формування нового інформаційного середовища [3]. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського як науково-методичний центр бібліотек освітянської галузі з 2007 р. виступила ініціатором створення реферативного ресурсу з питань педагогіки, психології та освіти спільними зусиллями освітянських бібліотек МОНмолодьспорту України та НАПН України, де ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського виконує функції координатора розвитку і підтримки кооперативної мережі. Мета мережі – досягнення нового рівня повноти й оперативності інформування освітян і всього суспільства про наукові напрацювання вітчизняних учених і фахівців-практиків у галузі педагогіки та психології. З цією метою учасники НДР насамперед вивчали джерела, що розкривають досвід використання кооперативних технологій у формуванні реферативних ресурсів. Було зроблено висновок, що найвагоміший внесок у формування галузевого реферативного інформаційного ресурсу можна зробити за умов участі у цьому проекті наукових бібліотек ВНЗ III–IV р. а. педагогічного та інженерно-педагогічного профілю, яких в Україні налічується понад 30, бібліотек Інститутів підвищення кваліфікації педагогічних працівників (ІППО), наукових педагогічних бібліотек Львова та Миколаєва. Відділом науково-реферативної інформації ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського було здійснено аналіз періодичних та продовжуваних видання України з питань педагогіки, психології та освіти як джерела формування галузевого реферативного ресурсу.

Підставою для успішного запровадження галузевої кооперації є підтримка з боку керівників освітянських наукових установ, зокрема ректорів, усвідомлення керівним складом, що кожний ВНЗ є об'єктивно зацікавленим у представленні реферативної інформації про свої фахові періодичні й продовжувані видання у галузевій і загальнодержавній РБД, оскільки таке представлення є одним із визначальних чинників зростання рейтингу установи. Кількісною ознакою зацікавленості науковою публікацією або періодичним чи продовжуваним виданням та їхньою науковою значимістю є імпакт-чинник, за допомогою якого оцінюють, скільки разів за певний період цитували статтю або видання [2].

Не менш важливим є усвідомлення з боку керівного складу ВНЗ та ІППО того, що тільки спільними зусиллями можна досягти найбільш повного висвітлення здобутків регіональної педагогічної науки і практики, зробити їх доступними широкому колу споживачів інформації в мінімально стислі термін, оскільки інформація, вчасно надіслана і правильно опрацьована, буде оперативно внесена до загальнодержавної реферативної БД «Україніка наукова» та оприлюднена на веб-порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського (електронна адреса: <http://www.library.edu-ua.net/>) у рубриці «Електронні ресурси», а також надрукована в УРЖ «Джерело».

У квітні 2009 р. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського було проведено семінар-практикум «Стан та перспективи розвитку системи кооперативного галузевого реферування», у межах якого здійснено стажування бібліотечних працівників 18 ВНЗ із різних регіонів України. Мета семінару: навчання бібліотекарів ВНЗ основам теорії й практики реферування; допомога у започаткуванні реферативного напряму науково-інформаційної діяльності в бібліотеках педагогічних ВНЗ із подальшим їх приєднанням до галузевої РБД. Спілкування з учасниками стажування засвідчило, що тільки фахівці бібліотеки Харківської інженерно-педагогічної академії вже мають досвід реферативного опрацювання наукової літератури. Завдяки систематичній роботі фахівців ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського до реферативного опрацювання

поступово долучаються бібліотеки ВНЗ III–IV р. а. педагогічного та інженерно-педагогічного профілів, які з 2009 р. почали надавати реферативну інформацію про публікації з періодичних та продовжуваних видань ВНЗ. Станом на 01.11.2011 р. вже налічується 15 бібліотек, які надають реферативну інформацію з 17 періодичних та продовжуваних видань. Це наукові бібліотеки: **Вінницького** Державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського, **Дрогобицького** Державного педагогічного університету ім. І. Франка, **Кам'янець-Подільського** національного університету імені І. Огієнка (реферуються два продовжуваних видання), **Київського** національного педагогічного університету імені М. Драгоманова, **Київського** міського педагогічного університету ім. Б. Грінченка, **Київського** інституту професійної освіти і освіти дорослих НАПН України, **Криворізького** державного педагогічного університету, **Переяслав-Хмельницького** державного педагогічного університету імені Г. Сковороди, **Рівненського** державного гуманітарного університету, **Тернопільського** національного педагогічного університету імені В. Гнатюка, **Уманського** державного педагогічного університету імені П. Тичини (реферуються два видання), **Харківського** національного педагогічного університету імені Г. Сковороди, **Харківської** інженерно-педагогічної академії, **Херсонського** державного університету і два інститути НАПН України (**Інститут психології** ім. Г. С. Костюка та **Інститут педагогічної** освіти та освіти дорослих).

Спостерігається позитивна динаміка реферування інформації, надісланої бібліотеками-учасницями кооперативної співпраці (табл.1).

**Динаміка реферування статей із періодичних
та продовжуваних видань
бібліотеками-учасницями кооперативної співпраці**

Рік	Кількість бібліотек-учасниць	Кількість назв продовжуваних видань	Прореферовано статей	Надіслано рефератів
2009	5	9	412	1160
2010	12	16	891	2382
2011	15	17	1874	3836
Разом	15	17	3177	7378

Розглядаючи зростання кількості видань, на які створюється реферативна інформація, можна стверджувати: якщо на початку реферативної діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського реферувала 11 назв періодичних видань, то тепер реферується вже 28 назв періодичних та продовжуваних видань завдяки підключенню до реферування вищеназваних закладів. Галузева РБД, створена спільними зусиллями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та бібліотеками ВНЗ III–IV р. а. станом на 01.11.2012 р. налічує 26 406 рефератів (українською, російською та англійською мовами) на 11 476 статей із періодичних та продовжуваних видань. Проте за межами реферативного ресурсу залишається велика кількість періодичних та продовжуваних видань, які видаються навчальними закладами мережі МОНмолодьспорту України педагогічного та інженерно-педагогічного профілів, класичних державних та національних університетів, бібліотек НАПН України, Інститутів післядипломної педагогічної освіти (ІППО).

Науковим співробітником відділу науково-реферативної інформації ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського Т. Букшиною було проведено аналіз періодичних і продовжуваних видань НАПН України, МОНмолодьспорту України, ІППО та ВНЗ, які потрібно залучити до реферування. Дослідження дало змогу конкретизувати видання, зорієнтовані на науковців і практиків

освіти, педагогічний склад ВНЗ, фахівців вищої управлінської ланки освіти. При формуванні галузевої РБД на веб-порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського відкривається широка можливість виходу на педагогічних працівників усіх рівнів освіти, зокрема вищої, середньої та початкової шкіл, позашкільної освіти тощо, яких цікавлять матеріали наукового та методичного характеру, досвід колег із інших регіонів України з багатьох аспектів організації навчально-виховного процесу.

Підведення підсумків НДР, що здійснювала ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського впродовж 2008–2011 рр., стало основою Міжнародної науково-практичної конференції «Науково-методичні та організаційні засади інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики України», проведеного ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського спільно з бібліотекою Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» 9–11 листопада 2011 р. На конференції було обговорено важливі питання щодо подальшого розвитку науково-інформаційного забезпечення педагогічної науки й освіти, створення інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу з питань педагогіки і психології в Україні.

Аналіз здійсненого дослідження дає підстави для таких **висновків**:

– формування й підтримка функціонування галузевої РБД є перспективною складовою реферативної роботи як ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, так і бібліотек мережі МОНмолодьспорту України та НАПН України;

– набутий ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського досвід організації реферативного напрямку діяльності, а також вивчення досвіду інших наукових установ як українських, так і зарубіжних, а головне – зростаючі інформаційні потреби освітян України ставлять на порядок денний завдання активного просування до споживача вже запропонованої реферативної послуги у вигляді загальнодержавної РБД «Україніка наукова», УРЖ «Джерело» та галузевої РБД;

– незважаючи на те, що для освітянських бібліотек реферативний напрям науково-інформаційної діяльності є новою справою, започаткування реферативної роботи, залучення до галузевого корпоративного проекту створення реферативного продукту містить значний потенціал перетворення традиційних бібліотек на відповідні вимогам часу бібліотечно-інформаційні центри;

– кінцевою метою міжбібліотечної взаємодії є раціональне формування й ефективне використання єдиних інформаційних ресурсів бібліотек для найповнішого задоволення інформаційних потреб користувачів і суспільства загалом.

Література

1. *Васильченко, Н.* Координация как этап взаимодействия библиотек / Н. Васильченко // Бібл. форум України. – 2010. – № 3. – С. 15–16.

2. *Загірняк, М.* Запровадження національного індексу цитування як важливий елемент ранжування вищих навчальних закладів на шляху до якості та їх визнання у світі / М. Загірняк, С. Сергієчко // Педагогіка і психологія. – 2010. – № 2. – С. 120–129.

3. *Ільганаєва, В. О.* Корпоративний рух в Україні: стан та перспективи розвитку / В. О. Ільганаєва // Бібл. форум України. – 2006. – № 2. – С. 13–15.

4. *Лутовинова, В. І.* Реферування як процес мікроаналітичного згортання інформації: практ. посіб. / В. І. Лутовинова. – К.: Четверта хвиля, 2007. – 72 с. – (Сер. «На допомогу професійній самоосвіті працівників освітянських бібліотек»).

5. *Мар'їна, О.* Сучасні форми інформаційно-комунікаційної взаємодії в регіональних бібліотечних системах / О. Мар'їна // Вісн. Книжк. палати. – 2009. – № 2. – С. 20–23.

6. *Сорока, М.* Інформаційні продукти бібліотек: проблеми кооперативного формування та суспільного використання / М. Сорока // Бібл. вісн. – 2002. – № 1. – С. 27–30.

7. *Сорока, М. Б.* Національна система реферування української наукової літератури: монографія / М. Б. Сорока; НАН України, Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського. – К., НБУВ, 2002. – 209 с.

И. И. Коваленко

Реферативная информация по вопросам педагогики и психологии в удовлетворении информационных потребностей работников образования

Рассмотрено значение отраслевой реферативной базы данных по вопросам педагогики, психологии и образования, созданной кооперативными усилиями библиотек образовательной сети Министерства образования и

науки, молодіжні та спортивні України та Національної академії педагогічних наук України.

Ключевые слова: інформаційні технології, реферативна інформація, інформаційні ресурси, галузева реферативна база даних, наукові бібліотеки мережі освіти.

I. I. Kovalenko

Abstract Information on Pedagogy and Psychology in Meeting Informational Needs of Education Employees

The importance of the branch abstract data base on pedagogy, psychology and education created by cooperative efforts of libraries of the educational network of the Ministry of Education, Science, Youth and Sports of Ukraine and the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine is discussed.

Key words: informational technologies, abstract information, informational resources, branch abstract data base, scientific libraries of educational network.

УДК 050.486:37]:001.82"2008/2011"

Т. Ф. Букишина,

наук. співроб. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

**ПЕРІОДИЧНІ ТА ПРОДОВЖУВАНІ ВИДАННЯ ІНСТИТУТІВ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ:
СТАН РЕФЕРУВАННЯ (2008–2011 рр.)**

Висвітлено результати дослідження Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського з удосконалення переліку видань з питань педагогіки, психології і освіти для їх максимального реферативного відображення в БД «Україніка наукова», УРЖ «Джерело» та галузевій реферативній БД на веб-порталі бібліотеки.

З метою розширення кооперативних зв'язків Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського з освітянськими книгозбірнями зосереджено увагу на стані реферативного опрацювання періодичних і продовжуваних видань Інститутів післядипломної педагогічної освіти України за 2008–2011 рр.

Ключові слова: *періодичне видання, продовжуване видання, Інститут післядипломної педагогічної освіти України, реферування, кооперація, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.*

Постановка проблеми. Сьогодні реферативна БД «Україніка наукова» та її паперовий варіант – УРЖ «Джерело» є невід'ємною складовою національного інформаційного ресурсу, який відображає ключові українські